

REVISTA MENSUAL DE INFORMACIÓN PARA O DEBATE

NUMERO 10 MARZO 1998. 600 PTS

TEMPOS

NOVOS

Déficit democrático en Galicia
**OS RISCOS DE CRUZAR
A RAIA**

MULLERES E PODER

**CATALUÑA:
EMIGRANTES
INTEGRADOS**

ENTREVISTAS

**J. M. Diz Guedes
Albert Boadella**

A CONTRATEMPO
R E P O R T A X E

MULLERES E PODER

Poder.- 1. Facultade ou capacidade de facer algo por contar cos medios necesarios. 2. Capacidad de influír sobre algo ou alguéén para dominalo [do diccionario]

TEXTO
Ana Romaní
Begoña Caamaño
FOTOS
Roberto Ribao

O poder nunca se escribiu en feminino. Das dúas acepcións do diccionario, a segunda foi-nos negada por razóns obvias: nós fomos as dominadas; a primeira porque nunca contamos cos medios necesarios e porque sempre se dubidou da nosa capacidade. Na fin do milenio xa ninguén dubida das nosas facultades, mesmo algúns apocalípticos falan, non sen certo temor, do poder emerxente das mulleres. Un temor que é froito, tal vez, da concepción masculina do poder como dominio e por tanto medo a seren dominados por mulleres. Esa forza feminina escríbese sen embargo en porcentaxes cativas. As portas do poder só están entornadas e na soleira hai moitas mulleres que non queren traspasalas. Só ás que durante séculos lles estivo prohibida a entrada saben que fóra hai materiais para facer doutra forma a casa. Só as que sufriron o dominio PODEN ensaiar arquitecturas liberadoras, relacións de consenso, más humanas.

O

Goberno, os cargos políticos, son a primeira e más visible representación de poder, de aí que para facernos unha idea a proximada das cotas de responsabilidade acadadas no último ano polas mulleres abonde con botar unha ollada á conformación do executivo galego: de once consellerías, tan só unha está ocupada por unha muller, precisamente a de Familia, Muller e Xuventude. Tamén en postos intermedios da administración se manteñen porcentaxes semellantes: de 36 direccións xerais na Xunta de Galicia só catro son dirixidas por mulleres. Tanto no Goberno galego como nas súas direccións xerais a presencia oscila entre un 9 e un 10 por cento, porcentaxe que se incrementa ata o 16 por cento no Parlamento de Galicia. 63 deputados e 12 deputadas conforman nesta quinta lexislatura a Cámara. Malia o cativo do dato, ésta é a lexislatura con maior presencia feminina. Das tres deputadas das eleccións do ano 81 pasouse na segunda lexislatura a unha única muller na Cámara, nas eleccións do 89 que deron lugar á terceira lexislatura foron nove as que obtiveron acta de deputada e na cuarta lexislatura, ano 1993, ocuparon escano dez mulleres.

De seguir esta progresión, terían que pasar 17 lexislaturas, 68 anos, para que as mulleres ocupasen o cincuenta por cento dos escanos na Cámara. Dos grupos parlamentarios, o BNG é o que ten maior presencia feminina cun 22 por cento, séquelle o PSdeG-PSOE cun 15 por cento, o PP cun 14,5 por cento e, finalmente, o Grupo Mixto, no que non hai muller ningunha. Tampouco na Administración Local se observa un incremento notable de mulleres en postos de responsabilidade malia a aparente accesibilidade dos cargos. Nos concellos galegos de máis de 10.000 habitantes, de 1126 edís tan só 155 son conceilleiras. Esta porcentaxe do 13,7 por cento diminúe considerablemente á falar das alcaldías. En Galicia só hai 14 alcaldesas, o que supón que dos 315 concellos do noso país só un 4,1 por cento son gobernados por mulleres.

No mundo sindical, ó igual que noutros sectores, a participación feminina diminúe a medida que ascendemos en postos de responsabilidade. Hoxe en día as mulleres supoñen o 50 por cento da afiliación pero só unha Central, o Sindicato Labrego Galego, ten unha muller á fronte da Secretaría Xeral. A presencia de mulleres nos órganos de Dirección Nacional e Comarcal dos diferentes sindicatos implantados en Galicia é tan só dun 10 por cento con excepción dalgúns sectores como o téxtil, a conserva, o ensino ou a sanidade, no que a participación se sitúa entre o 40 e o 60 por cento.

Outro factor importante para determinar as cotas de poder acadadas pola poboación feminina nos últimos anos en Galicia é a análise do seu papel nos medios de comunicación. O

As organizacións dos colectivos más representativos dos distintos sectores están presididos por homes. Na política, nos medios de comunicación, na economía, na cultura, a muller ocupa posicións de escaso ou nulo poder social, e sofre unha forte discriminación no trato laboral nas empresas.

chamado cuarto poder está dirixido no noso país por homes. De 102 postos de dirección nos diferentes medios en Galicia, só 10 mulleres ocupan ese cargo. Esa porcentaxe de a penas un 9,9 por cento diminúe ainda máis a súa influencia ó ter en conta que se trata de directoras de radio municipais, televisións locais e radios privadas locais. Non hai ningunha soa muller á fronte das grandes cadeas de radio, dos xornais nin das televisións con cobertura nacional. Desglosando, ningunha das tres axencias que funcionan en Galicia está dirixida por unha muller. O mesmo ocorre cos nove xornais diarios, e coas radios e mais as televisións públicas. Das catorce emisoras municipais, tan só dúas están dirixidas por mulleres e das dezaseis televisións locais só son catro as que teñen directora. Por último, das 51 emisoras de radio privadas só catro teñen mulleres á fronte. Esta escasa representación en postos de poder contrasta coa cada vez maior presencia feminina nas redaccións. Traballo feminino en condicións laborais precarias e dirección masculina resumen a situación interna dos medios de comunicación en Galicia coa súa evidente repercusión nos contidos informativos transmitidos ó conxunto da sociedade.

Aínda que non tan asociados á representatividade do poder, a análise doutros sectores da sociedade galega permite-nos completar unha más atinada panorámica sobre a presencia da muller en postos de responsabilidade. A presencia de mulleres no corpo feminino vai diminuíndo conforme se eleva o nivel educativo: o nivel do profesorado do nivel pre-escolar é nun 95,5 por cento feminino, de vai diminuíndo progresivamente ata chegar a un 34,4 por cento de profesoras no ámbito universitario. Precisamente neste nivel, e tomando como referencia a Universidade de Santiago, observamos que de 1.169 postos na categoría de catedráticas/os, 394 son mulleres, á marxe de cátedras eméritas das que de oito tan só hai unha muller. No que respecta a cargos académicos, só hai unha vicerrectora entre os nove vicerrectorados posibles. A máxima responsabilidade nas universidades –rectorado– é, agora mesmo, campo vedado á muller, tres homes son rectores nas tres universidades galegas. No que respecta ó mundo da cultura, os datos son semellantes ós doutros sectores. Analizando 18 das más representativas entidades e asociacións, tan só dúas están presididas por mulleres, curiosamente as dúas relacionadas con colectivos de defensa do idioma. As organizacións dos colectivos más representativos dos distintos sectores da cultura galega están presididos por homes –velaí os exemplos do Consello da Cultura Galega, Real Academia Galega, Pen Clube Galego, a Asociación de Escritores en Lingua Galega, Asociación de Actores, directores e Técnicos de Escena, a Asociación Galega de Artistas Visuais, a Asociación Galega de Editores ou a Federación Galega de Libreiros–.

TERESA PEDROSA

Presidenta do
Consello
Galego de
Relacións
Laborais

Teresa Pedrosa está á fronte do Consello Galego de Relacións Laborais dende xaneiro de 1997. É a única muller que preside algúin dos Organismos Autónomos da Xunta. Os 25 anos empezou a súa andaina profesional como inspectora de Traballo, no 95 deixou a Inspección da Coruña para ocupar a Secretaría Xeral do Consello, organismo do que foi nomeada presidenta trala marcha do seu anterior titular. Considera que o seu nomeamento seguiu un procedemento administrativo normal pero reconoce sentirse gabada polo feito de que a súa designación contase co apoio de todas as organizacións sindicais e empresariais que integran o Consello, algo non de todo alleo ó xeito en que as mulleres desenvolven as súas responsabilidades. "Creo que as mulleres somos más constantes e más perseverantes, ainda que para todo hai mulleres e homes, e non se pode falar de características exclusivas dun sexo ou outro. Na miña experiencia persoal, na Inspección de Traballo e no Consello, nunca tiven ningún problema malia estar nun mundo case exclusivamente masculino. Creo que nos conflictos as mulleres somos más serenas, o que posibilita a busca de solucións e a chegada a consensos".

Cre que a igualdade de oportunidades entre homes e mulleres é máis doada na Administración Pública, á que se accede por oposición. "Con todo, ser muller supón realizar un dobre esforzo para lograr o recoñecemento do traballo. Están más pendentes de ti, da túa xestión, do que dun home. Quizás porque áinda segue sendo insólito. É como se permanentemente se estivesen preguntando se servirás ou non".

Reitera que no seu caso persoal nin-

Todas as organizacións sindicais e empresariais que integran o Consello de Relacións Laborais déronlle o seu apoio a Teresa Pedrosa á hora de acceder ó cargo de presidenta

guén lle puxo trabas ó seu ascenso profesional, pero sabe que, a maiores das cargas familiares e da dobre xornada, o ascenso das mulleres non é doado. "chega un punto en que xa non depende só da vontade das mulleres e do esforzo que realicen, senón da decisión de homes".

A presidenta do Consello Galego de Relacións Laborais sorri. "Esté é un Organismo atípico. Todos os cargos do Consello ocupámolos mulleres. Somos trece, os catro homes son o conductor e os auxiliares administrativos, e todos os postos de responsabilidade somos mulleres, e nunca xurdiu ningún problema. O ano pasado tres das 5 avogadas tiveron un fillo e non pasou nada. Nin rematou o mundo nin se paralizou o traballo, seguimos funcionando exactamente igual. Ou sexa que ese problema é un pouco ficticio". Teresa considera tamén un mito interesado a suposta competencia e rivalidade feminina no traballo. "A min dixéronmo cando tras ser nomeada presidenta decidín que a Secretaria Xeral ía ser unha muller, e non foi unha decisión baseada no xénero, senón porque tiña o mellor currículo. Houbo quen en ton de advertencia me suxeriu que díus mulleres en

postos tan próximos podía ser moito. E sen embargo non temos ningún problema".

O seu posto permítelle ter unha visión global da situación laboral da muller no noso país. "A situación véxoa como é na realidade. As mulleres seguen cobrando o 25 por cento menos cos homes. A través da negociación colectiva, que eu creo que sería a vía más útil para corrixir estes problemas, non se está a facer moito. Só se avanza naqueles sectores onde hai mulleres sentadas na mesa negociadora. Aspectos coma o acoso sexual, a maternidade, os regulamentos de seguridade e hixiene nos períodos de gravidez e lactancia... só aparecen cando hai mulleres. Non é que nos homes exista intencionalidade de manter discriminacións, é que non reparan nelas, como non as padecen non son conscientes de que haxa que cambiar moitas cousas". Como exemplo das disposicións obsoletas que se van perpetuando no tempo a través dos convenios Teresa Pedrosa cita a dote: "danlle á muller a posibilidade de, no momento de casar, deixar o posto de traballo a cambio dunha indemnización que sempre é moito menor ca que lle correspondería por despido".

MARIA XOSÉ QUEIZÁN

Escritora.

"A falla de poder corrompe más que telo"

María Xosé Queizán é una das voces más relevantes do pensamento feminista en Galicia. O seu traballo teórico sobre feminismo deu lugar a títulos como *Recuperemos as mans*, *Evidencias* ou o máis recente *Escrita da certeza*. Directora da revista *Festa da palabra silenciada* e vice-presidenta do Consello Municipal da Muller de Vigo, é tamen novelista e poeta.

Na súa opinión nos últimos anos produciuse no seo do feminismo un cambio na visión do poder. Despois do rexitamento, nos anos setenta, resultando dunha visión do poder como dominio, como opresión, evolucionouse cara a unha idea do poder como equipotencia, como capacidade, e nese sentido a falla de poder corrompe más que telo: "neste momento xa hai no feminismo a idea de que temos que conseguir cotas de poder para cambiar a situación. Desde a marxinación non se consegue absolutamente nada". Segundo María Xosé Queizán a presencia feminina nos postos de responsabilidade e nos partidos políticos é unha imaxe moi positiva para o resto das mulleres: "tiñamos o temor de que fosen totalmente asimi-

ladas pero comprobamos que non é así, que esas mulleres tiveron moi en conta o feminismo, mesmo se creou bastante solidariedade entre elas; non foi polo tanto tan negativo como podíamos pensar independentemente, claro, de que teñen unha obediencia partidista. Sen embargo, desde o meu punto de vista o positivo sería que as mulleres puidesen agruparse partidariamente, con independencia dos partidos políticos. É unha lástima que mulleres moi válidas estean perdendo moitísimo da súa eficacia, do seu esforzo en proxectos que non son o feminista". Considera María Xosé Queizán que o feminismo é a única revolución que triunfou xa: "o feminismo transformou todo este século dunha maneira determinante e tamén transformou xa a maneira de facer política. Toda a democracia actual está baseada nos principios feministas que foron transformando moitas cousas: a relación entre o público e o privado, o eslogan feminista de *o personal é político* é hoxe realidade en moitos aspectos".

ENTIDADES CULTURAIS PRESIDIDAS POR HOMENS:

- * Real Academia Galega
- * Consello da Cultura Galega
- * Asociación de Escritores en Lingua Galega
- * Asociación de Compañías Profesionais de Teatro
- * Asociación de Actores, Directores e Técnicos de Escena
- * Asociación de Artistas Visuais
- * Asociación Galega de Productoras Independientes
- * Asociación Galega de Editores
- * Federación de Libreros
- * Asociación Galega de Guionistas
- * Federación Galega de grupos de Danza
- * Federación Coral Galega
- * Asociación Galega de Autores de Teatro
- * Asociación de Gaiteiros Galegos
- * Asociación de Galerías Profesionais
- * PEN Clube de Galicia

ENTIDADES CULTURAIS PRESIDIDAS POR MULLERES

- * Mesa Pola Normalización Lingüística
- * Asociación Galega da Língua

DIRECCIÓN DE EDITORIAIS:

HOMENS 9	MULLERES 0
----------	------------

*Datos dalgúndas das asociacións, colectivos culturais e editoriais mais representativas, extraídos da *Guía da Comunicación 1996* e da *Guía Cultural de Galicia 1997*.

exercer o poder, a súa maior accesibilidade, por exemplo, é unha trampa. "Non pode ser que as mulleres entremos no poder como coidadoras, como abnegadas. Ter unha equipotencia social é algo ético, algo humano e nese sentido hai que reivindicalo".

Aínda que a muller vai accedendo de vagarío a postos de responsabilidade, o poder segue a estar en mans masculinas, tamén no mundo da cultura. "A sociedade galega a nivel representativo é das más machistas do estado, é onde menos representatividade temos as mulleres no mundo público, tamén no mundo cultural. O silencio rodea toda a cultura de mulleres. Considerase que a cultura feminina é só causa de mulleres, respéctannos e nada más. Hai un poder cultural que está en mans masculinas quizais tamén porque moitas de nós tampouco queremos acceder a postos de responsabilidade. O mundo é deles e o pacto de poder é entre varóns."

Así as cousas a crecente presencia feminina no ámbito público está a suscitar unha reacción adversa nos homes. Opina María Xosé Queizán que de momento os homes se están a agarrar ó poder pero que a situación acabará rompendo: "Nese sentido é perigosísimo, por exemplo, o plan de privatizacións do PP. O estado de benestar beneficia as mulleres, nos países nórdicos se as mulleres estan no poder é gracias a iso. A venda do estado –privatizacións– vai en contra das mulleres porque con iso desparece o estado de benestar e ademais porque sabemos que as mulleres temos acceso ós postos importantes, ós cargos, gracias ás oposicións; é precisamente nos cargos estatais onde as mulleres conseguem postos, na empresa privada nada. As privatizacións estan xogando un papel terriblemente en contra da promoción das mulleres."

ESTHER PITA PITA

Alcaldesa de
Oleiros

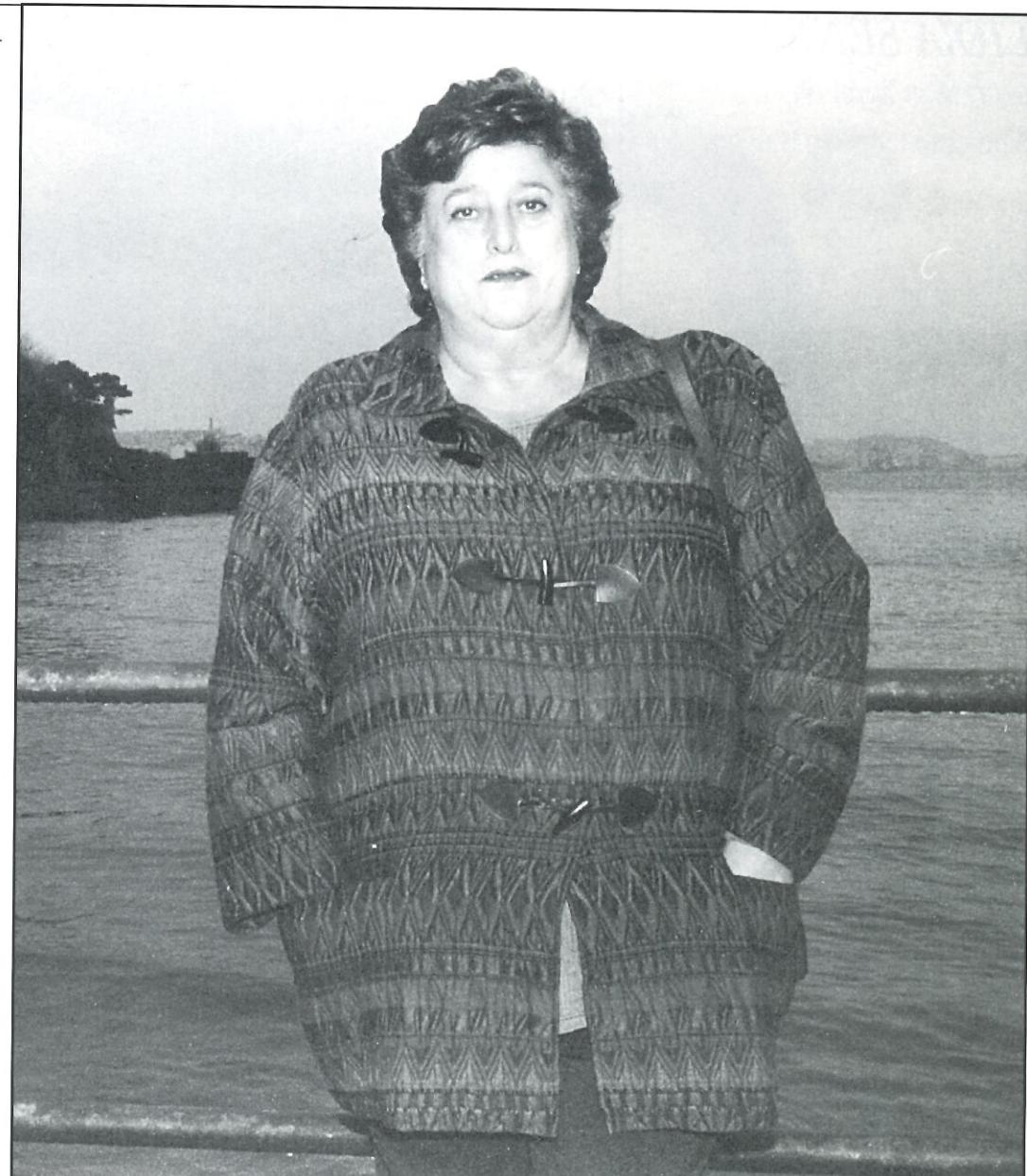
D

ende o ano 75 participa activamente no movemento veciñal de base e dende o 79 ocupou o foi o número dous da candidatura da Alternativa Veciñal ó Concello de Oleiros. Dende ese mesmo ano ocupou postos de responsabilidade no Goberno Municipal. Accedeu á alcaldía trala inhabilitación do anterior alcalde, Anxo García Seoane.

Non é unha profesional da política. Representa un xeito diferente de acceder ó poder. A súa inclusión na lista foi votada polo conxunto da súa parroquia, as súas decisións como alcaldesa son tomadas asembleariamente nos barrios e parroquias. "Máis que poder teño responsabilidade, non son máis ca representante dos veciños e veciñas de Oleiros. Podería asinar acordos e decretos sen contar coa opinión da veciñanza, pero non o fago, e isto é extensible ás diferentes concellerías e áreas do goberno".

Quizabes por este xeito de entender a política municipal non nota diferencias entre mulleres e homes á hora de exercer o poder derivado dos cargos de responsabilidade. "Somos catro mulleres con áreas moi representativas, pero as decisións tómanse colexiada e asembleariamente, e o mesmo ocorre cos departamentos dos compañeiros"

Di que nunca se sentiu discriminada, nin polos veciños, nin polos restantes alcaldes ou representantes doutras institucións. Non embargantes considera que existen fortes pexas que limitan o acceso das mulleres ós postos de responsabilidade. "Falemos claro. Xa non é que as mulleres non queiran participar. É que os homes non nos deixan. Quererían ter reservados en exclusiva todos os postos de poder e prestixio.

A CONTRATEMPO

Esther Pita chegou á alcaldía de Oleiros nun país onde as mulleres ocupan só cargos políticos relacionados coa cultura, coa sanidade, coa familia

Cando comezamos a reivindicar o noso dereito a participar, cando viron que era inevitable o noso acceso, entón tentaron relegarnos a áreas como Cultura, Sanidade, Servicios Sociais. Non é que estas áreas non sexan importantes, pero para eles era o máis aceptable, o que lles supuña menos contradiccións. Ofrecéronnos as parcelas de poder más sellantes ó que secularmente viñamos facendo no ámbito doméstico, as tarefas más femininas da xestión".

O exercicio do poder, a responsabilidade do Concello, tampouco lle creou demasiados problemas na casa. "Tiven sorte –sorrí con complicidade–, non teño fillos. Levo 35 anos casada e dende o principio acordamos a necesidade de que cada un de nós tivese tempo para facer o que lle gustaba. Claro, para eles é más fácil, porque eu, ademais de alcaldesa sigo sendo ama de casa. Non creo que haxa moitos alcaldes que repasen as camisas ou fagan a cama".

DATOS DE PARTICIPACION DA MULLER NA POLITICA GALEGA

	HOMES	MULLERES
Goberno Galego	11	1 (9,8%)
Parlamento	63	12 (16%)
Direccións Xerais	36	4 (10%)
Concelleiros	971	155 (13,7%)
Alcaldías	301	14 (4,1%)

LIDIA SENRA

Secretaria Xeral do
Sindicato Labrego Galego

MULLERES E PODER

Ea única muller que ocupa ó máximos cargo nunha central sindical do noso país. Vencellada á loita agraria dende a súa época de estudiante é hoxe unha das voces que máis contan no sector agrario galego. Considera que a escasa presencia de mulleres nos postos sindicais de máxima responsabilidade non obedece tanto a vetos internos coma ó papel social asinado tradicionalmente ás mulleres. "O agro non é unha excepción. As mulleres contan como calquera outro membro da familia no momento de tomar decisións de portas para dentro, pero á hora de representar a explotación fóra, no sindicato, na cooperativa, nas explotacións..., os que contan son os homes. Dentro do sindicato nunca me sentín discriminada. Puido haber comentarios machistas pero en xeral, tanto no sindicato como os labregos e labregas valoran máis o teu traballo e o teu discurso que o teu xénero". Asegura que ese respecto é extensible ós dirixentes doutros sindicatos e da Administración, aínda que sempre hai anécdotas. "Lembro unha vez que a Mesa do Leite foi a Madrid a unha entrevista no Ministerio. Eramos uns vinte, todos homes menos eu. Na porta deixaron pasar a todo o mundo; únicamente a min me preguntaron quen era e onde ía, porque non esperaban que fose unha muller". Cualifica de "tremenda" a situación das mulleres no rural galego e denuncia a existencia de marxinación e discriminación legal que padecen as labregas. "Hai moitas mulleres entre os 18 e os 55 anos que, aínda traballando no agro, non cotizan debido ás fortes cargas económicas que acarrean a Seguridade Social Agraria, polo que legalmente non son consideradas labregas. O seu tra-

A discriminación que executa a legislación contra as mulleres do agro é outra das loitas aínda por acometer

ballo figura como "axuda familiar", isto significa que non teñen dereito a baixa maternal nin a ningún tipo de prestacións. Tampouco poden participar nas eleccións ás Cámaras Agrarias. Hai tamén moitas mulleres que realizan un traballo importantísimo como producir alimentación para a familia, criar galinas e porcos, cultivar verduras para o consumo da casa, e non son recoñecidas como labregas porque os froitos do seu traballo non van ó mercado.

Segundo sinala, "non acaban aí os problemas das mulleres labregas". A Consellería de Agricultura denégalles a titularidade da explotación a aquelas mulleres que herden unha explotación do seu pai e estean casadas cun labrego que sexa titular doutra. Existe ade-

mais unha lei franquista que di que se unha muller á fronte dunha explotación agraria está casada cun home que traballa fóra e cobre máis ca ela, a muller non ten dereito a acceder á Seguridade Social Agraria. Néanche o dereito a ter recoñecido o teu propio posto de traballo en base ó salario do teu home".

No Sindicato Labrego Galego a afiliación feminina ronda o 35 por cento. Nos órganos de dirección comarcas as mulleres supoñen en torno ó 20 por cento e na Dirección Nacional son o 10 por cento. "Queda aínda moito por facer, pero a incorporación e a participación activa das mulleres xa se nota no sindicato. Sobre todo de cara á preocupación e loita pola problemática específica das mulleres".

PORCENTAXES DE PARTICIPACIÓN FEMININA NOS SINDICATOS

Afiliación	40%
Secretarías xerais	10%
Órganos de Dirección Nacional e Comarcal	10%

Nalgúns sectores como o téxtil, a conserva, o ensino e a sanitade, onde a presencia feminina é maioritaria, as porcentaxes de mulleres nos órganos de dirección eleváñse ata situarse entre o 40 e o 60 por cento.

MARIA XOSÉ AGRA ROMERO

Mulleres na Universidade

M

aria Xosé Agra é doutora en Filosofía. Actualmente desempeña o seu labor docente e investigador na área de Filosofía Moral e Política da Universidade de Santiago de Compostela. É autora de numerosos estudos centrados na teoría crítica feminista e coordinadora de varios libros de compilación da reflexión teórica das mulleres.

Na súa opinión, coma noutros moitos sectores, no mundo académico galego prodúcese o paradoxo de que mentres o alumnado é xa maioritariamente feminino –no curso 94-95 as alumnas matriculadas nas tres universidades galegas supuñan o 55,8 por cento do total do alumnado–, a presencia de mulleres entre o profesorado continúa a ser minoritaria –en xaneiro do 98, as profesoras da Universidade de Santiago eran tan só o 34 por cento do total do profesorado–, porcentaxe que diminúe ata niveis de marxinalidade cando se trata de cargos académicos –en Galicia non hai ningunha rectora e na Universidade de Santiago só hai unha muller vicerrectora dun total de 9 e só dúas decanas fronte a 16 homes co mesmo cargo. Aínda que no resto do Estado a situación dista moito de ser igualitaria, María Xosé Agra asegura que en Galicia a presencia de mulleres nos cargos universitarios é inferior á das restantes comunidades, situación que lle atribúe en parte ó feito de que no noso país non houbo institucionalmente un organismo forte de axuda coma os Institutos da Muller que funcionan noutras comunidades.

“Con todo, nos últimos anos hai moitas más mulleres que centran a súa investigación profesional nunha perspectiva feminista. “En calquera caso

A CONTRATEMPO

María Xosé Agra, doutora en filosofía, reivindica a perspectiva dos estudos feministas dentro do pensamento universal

A MULLER NO ENSINO

A presencia de mulleres no corpo docente vai diminuíndo conforme se eleva o nivel educativo, de xeito inverso ó que acontece coas porcentaxes de alumnado feminino, que son maiores nos niveis superiores da educación.

PROFESORADO

NIVEL EDUCATIVO	MULLERES	HOMES
PREESCOLAR	95,5%	4,5%
E.X.B.	70,8%	29,2%
ENSINO MEDIO	54,0%	46,0%
UNIVERSITARIO	34,4%*	65,6%*

ALUMNADO

NIVEL EDUCATIVO	MULLERES	HOMES
PREESCOLAR	49,2%	50,8%
E.X.B.	47,9%	52,1%
ENSINO MEDIO	52,5%	47,5%
UNIVERSITARIO	55,8%	44,2%

*Datos referidos só á Universidade de Santiago en xaneiro do 98.

Os restantes datos son da Consellería de Educación e refírense ó curso académico 94-95.

–sinala– nunca tan significativamente como noutras universidades, debido a esa carencia de institucións. Os traballo non teñen recoñecemento e falta a canle que permite realizar actividades fundamentais dende ese enfoque como masters, cursos de postgrao ou doutoramento...

A doutora Agra Romero, como algunhas outras das súas compañeiras, apostan individualmente por dedicar-lles o seu tempo a traballos de reflexión teórica sobre as mulleres. “Como ámbito de investigación o feminismo está sendo cada vez máis aceptado pero non porque haxa un cambio de mentalidade real, senón porque nas revistas estranxeiras, nas publicacións de prestixio o ven. Non o len, veno, e daquela vailles soando, pero non se chegou ainda a fase de que entren a discutilo. É dicir, non hai un rexitamen-

TAREIXA NAVAZA

SEFI GARCÍA

to, poden mesmo velo con bos ollos, pero non te reconócen como igual para discutir. Aínda non pensan que eles tamén teñen que discutir sobre o que nós facemos".

Maria Xosé Agra pensa tamén que a universidade galega é pouco permeable a todas as achegas realizadas polas investigadoras feministas. "No mundo anglosaxón, nas áreas de Filosofía Política e Ética, as feministas son consideradas xa interlocutoras válidas e cada vez hai máis filósofos que as len, que as citan e que entran de maneira participativa nos debates presentados polas mulleres. Pero iso non é o habitual"

Considera que non é posible valorar se o poder académico é exercido de distinta maneira por homes e mulleres. "A experiencia de mulleres en cargos universitarios é tan pequena que non se poden tirar conclusións. Por exemplo, en Santiago nos últimos anos, ¿quantas vicerrectoras houbo? É case unha anécdota. Por moito que fixesen é un traballo que non se nota e que sería máis atribuible ó carácter da muller que ocupa o cargo, polo que sería indistinto. Un dos presupostos do feminismo é que é un traballo colectivo. Que unha muller ocupe un cargo só pode ser analizado dende unha perspectiva feminista se iso significa algo, se hai un traballo detrás e unha intencionalidade. Eu prefiro que os cargos os vaian ocupando mulleres áinda que sexa a título individual só polo feito de iren abrindo camiños, de estaren alí, pero non porque pense que o feito de que sexa unha muller a que estea á fronte supóna que vaian mudar as relacións de poder. Inserir unha perspectiva feminista no conxunto do mundo académico require un traballo más profundo e colectivo, ten que haber un proxecto global de cambio e transformación.

Tareixa Navaza é unha das impulsoras da Asociación Mulleres da Comunicación da Galicia, un colectivo de reivindicación dos dereitos da muller nos medios de comunicación. Sefi García –na outra páxina–, é a única presidenta dunha asociación de xornalistas en Galicia

T

areixa Navaza é na actualidade e desde hai catro anos a única muller do Consello de Administración da Compañía da Radiotelevisión de Galicia, que conta con doce membros e onde están representadas as tres forzas políticas más votadas. Non ten ningunha dúbida á hora de cualifi-

car os medios de comunicación coma o cuarto poder, ou mesmo coma "o segundo poder". Un poder que, segundo Sefi García, Presidenta da Asociación de Xornalistas de Vigo e única muller que preside unha asociación de periodistas, obedece a capacidade que teñen de xerar opinión: "son creadores ou afirmadores de estereotipos que logo se repiten". Tamén na estructura, na dinámica de tra-

ballo dos medios se reproducen as relacións de poder, segundo Sefi García: "os xornalistas e as xornalistas facemos nestes momentos o que desde as xefaturas se nos vai marcando cada día. A penas hai información propia".

O poder está nos postos de responsabilidade e dirección, cargos que nestes momentos en Galicia están ocupados nun 87.5 por cento por homes. A ampla incorporación da muller ás redaccións non se corresponde cunha maior presencia en postos de responsabilidade. Na opinión de Sefi García segue habendo unha estructura de poder claramente masculina que se está a perpetuar: "as mulleres non acadamos postos de responsabilidade simplemente porque nos fan ver que somos menos competitivas. As mulleres fan o traballo, os homes mandan". Considera que o xornalismo nestes momentos se está a converter nun traballo "feminino" pero só na base: "as mulleres somos a infantería mentres que nos postos de responsabilidade están homes". Tamén Tareixa Navaza reflexiona sobre a cada vez maior presencia da muller nas facultades de xornalismo e nas redaccións e a case inexistente presencia en cargos de responsabilidade: "E cando hai unha muller que ten unha pequena parcela de poder permanentemente ten que estar demostrando que ten capacidade para ese posto". Na súa opinión a determinados homes ainda lles custa aceptar o poder nas mulleres: "Non toleran que unha muller teña criterios propios e os manteña a pesar de todo. Teño comprobado que a crítica na voz da única muller do Consello de Administración os altera moito máis". Matiza que as mulleres non deben asumir os modelos do poder masculino: "Non é que aspiremos a ocupar os cargos dos homes e reproducir unha sociedade masculina. Eu creo que no poder hai que aportar outro tipo de relacións".

"Moitos dos avances sociais débense ó labor de vangarda das mulleres, ás conquistas que ten levado a cabo o feminismo"

Tareixa Navaza

Coinciden Tareixa Navaza e Sefi García ó afirmaren que non existe un xornalismo masculino e un xornalismo feminino, un xeito diferente de facer xornalismo. Para Sefi García é difícil substraerse ós estereotipos: "É moi difícil non reproducir modelos cando desde os propios medios se bombardea coa idea de que as cousas só poden ser dun xeito". Tampouco Tareixa Navaza considera que exista差异encia por xéneros áinda que as distintas visións do mundo si se reflectan nos temas e no xeito de tratarlos: "Hai unha concepción do mundo diferente. Sempre fomos cuestionando todo, non tiñamos ninguha parcela de poder e tivemos que aprender a resistir,

a sobrevivir sen que nos esmagasen permanentemente. Se cadra por iso buscamos outras canles, outros mecanismos, outras actitudes".

A presidenta da Asociación de Xornalistas de Vigo, Sefi García, cre que non se produciu un cambio substancial no tratamento que dos temas protagonizados por mulleres fan os medios de comunicación: "Sempre me chamou a atención por exemplo que a celebración do primeiro de maio abra as páxinas de economía e que a do día internacional da muller traballadora, o 8 de marzo, que ten unha importante carga reivindicativa, se destaque nas de sociadade".

Os medios de comunicación non difiren do resto da sociedade ó negarles poder ás mulleres: caras bonitas e traballos escuros e mal pagados, pero contados postos de xestión e dirección nos medios galegos

A única membra do Consello de Administración da CRTVG, Tareixa Navaza, considera que as mulleres que asumen un posto de responsabilidade teñen que estar moi seguras de si mesmas xa que van ter que facerlleis frente a situacións difíciles: "Debes saber claramente o que queres. En ocasións veste sometida á análise, ó xuízo extremo, intentan con xestos ou palabras asustarte, estender sobre ti unha sombra de incerteza, de dúbida. Se chegas a un cargo así e non tés seguridad en ti mesma poden someterte a un proceso de infravaloración moi perigoso. É necesario seguir traballando moitísimo no tema da muller. Hai que conseguir feminizar a sociedade e ese é un traballo diario durísimo". De aí a necesidade de iniciativas como a Asociación "Mulleres Galegas na Comunicación", MUGACO, un colectivo do que Tareixa Navaza forma parte desde a súa creación. "Se diante dunha crítica as mulleres nos retirasemos e non seguisemos con forza no empeño, áinda hoxe estariamos nas catacumbas. Moitos dos avances sociais xerais débense ó labor de vanguarda das mulleres, ás conquistas que ten levado a termo o feminismo. Tamén no mundo do xornalismo e da comunicación de masas é necesario ese traballo. Á parte dos problemas comúns da profesión como a falla de pluralidade, a manipulación ou os contratos de traballo pésimos, as mulleres como xénero temos unha problemática. Todo o que sexa agrupárnos para sermos solidarias unhas coas outras, apoiármonos mutuamente, sacar á luz pública problemas que inciden no exercicio da nosa profesión paréceme fantástico e importantísimo, non só no que ten de contribución a unha mellora do colectivo feminino, senón de toda a sociedade".

DIRECCIÓN DE MEDIOS DE COMUNICACIÓN

	HOMES	MULLERES
AXENCIAS DE NOTICIAS	3	0
XORNALIS DIARIOS	9	0
RADIOS MUNICIPAIS	12	2
RADIOS PÚBLICAS	2	0
RADIOS PRIVADAS	51	4
TELEVISIÓNS PÚBLICAS	2	0
TELEVISIÓNS LOCAIS	13	4

* Datos extraídos da *Guía da Comunicación 1996* editada pola Xunta de Galicia.